

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ 2026

Α1.α.

1. Σωστό
2. Λάθος

Α1.β.

i) Η αντωνυμία «αὐτοῖς» στη φράση «ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι» αναφέρεται στα: «τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι», «τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς», «τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας» και «(τὰ) περὶ τὰς ὀργὰς».

ii) Η αντωνυμία «τούτων» στη φράση «κατὰ τὰς τούτων διαφοράς» αναφέρεται στο «τὰς ἐνεργείας».

Β1.

Ο Αριστοτέλης στο χωρίο «Μαρτυρεῖ δὲ ... ἀγαθὴ φαύλης» παραθέτει ἕνα ἐπιχείρημα για το συμπέρασμα ὅτι οἱ δίκαιοι γίνονται δίκαιοι πράττοντας μόνο δίκαιες πράξεις. Ὅμοια και οἱ σώφρονες και οἱ ἀνδρείοι. Με ἄλλα λόγια γίνεται κανεὶς ἠθικός μόνο ὅταν πράττει ἠθικά. Το ἐπιχείρημα το ἀντλεῖ ἀπὸ τον χώρο της πόλης, καθὼς για τον φιλόσοφο ὑπάρχει στενὴ σχέση μεταξύ ἠθικῆς και πολιτικῆς. Ἀλλωστε, μόνο αν ἕνας ἄνθρωπος διέπεται ἀπὸ ἠθικὲς ἀρετὲς μπορεῖ να λειτουργήσει σωστὰ μέσα στην πόλη και ὡς πολίτης και ὡς πολιτικός.

Το ἐπιχείρημα που φέρνει ὡς μαρτυρία («μαρτυρεῖ δὲ») εἰσάγεται με τον προσθετικό «καὶ» («καὶ τὸ γινόμενον») και ἀφορὰ το ἔργο των νομοθετῶν. Βασικός στόχος και ἐπιδίωξή τους εἶναι να κάνουν τους πολίτες να ἀποκτήσουν την ἠθικὴ ἀρετὴ μέσω του εθισμού σε ἀνάλογες πράξεις και συμπεριφορὲς («οἱ γὰρ νομοθεταὶ τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοῦς, ...»).

Επίσης, ἀποτελεῖ πάγια ἀντίληψη των ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι ο νόμος δεν ἀποβλέπει ἀπλῶς στην ἀποτροπὴ και τιμωρία των παραβατικῶν συμπεριφορῶν, ἀλλὰ παιδαγωγεῖ διὰ βίου τους πολίτες και τους ὁδηγεῖ σε ἐπαινετὲς συμπεριφορὲς. Ἀυτὴ εἶναι και η θέση του Αριστοτέλη: ὁ νομοθέτης οὐκ ἔῃ τὰ φαῦλα πράττειν, τὰ δὲ καλὰ καὶ σπουδαῖα κελεύει (*Ἠθικὰ Μεγάλαι*). Με αὐτὸ τον τρόπο ο νόμος λειτουργεῖ ὡς ἰσχυρὸς παράγοντας ἐνότητος και συνοχῆς μέσα στην κοινωμία.

Στο ἐπιχείρημα αὐτὸ ἐντοπίζεται και η γενικότερη ἀντίληψη των ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι το άτομο δεν λειτουργεῖ ἀποκλειστικά και μόνο για χάρη του εαυτοῦ του, ἀλλὰ και για χάρη του κοινού καλοῦ. Ἐτσι και οἱ νομοθέτες λειτουργοῦν με βάση τον γνώμονα αὐτὸ. Στην ουσία, το ἐπιχείρημα αὐτὸ ἔχει ὡς ἐξῆς: αν οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς ἦταν ἐμφυτες, ὅλες οἱ ἐνέργειες των νομοθετῶν να κάνουν τους πολίτες καλοῦς θα ἦταν μάταιες, ἀφοῦ ὅλοι θα γεννιόντουσαν με ἢ χωρὶς αὐτὲς και ὁποιαδήποτε προσπάθεια δεν θα μπορούσε να μεταβάλλει αὐτὰ τα χαρακτηριστικά. Ἐτσι, ἀποδεικνύεται ἀφενὸς ὅτι οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς δεν ὑπάρχουν μέσα μας ἐκ φύσεως και ἀφετέρου ὅτι αὐτὲς δεν ἀποκτώνται ἀλλιῶς παρά μόνο με τη διαρκὴ ἀσκήση και την ἐπανάληψη ἠθικῶν πράξεων. Ο Αριστοτέλης ἀκολουθεῖ την ἀναλογικὴ συλλογιστικὴ μέθοδο και διατυπώνει την ἀποψη πὼς ὅ,τι συμβαίνει με τις τέχνες συμβαίνει και με τις ἀρετὲς, δηλαδή, οἱ καλοὶ ἢ κακοὶ τρόποι δράσης και συμπεριφορῆς δημιουργοῦν καλὲς ἢ κακὲς συνήθειες.

Στην τέχνη ο μαθητευόμενος ἀποκτὰ γνώσεις πάνω στην τέχνη που θέλει να ἐξασκήσει, με τον εθισμό. Ἐτσι και ο κάθε ἄνθρωπος ἀποκτὰ την ἀρετὴ ἐπαναλαμβάνοντας «ὅμοιες ἐνέργειες». Βέβαια, οἱ ὅμοιες αὐτὲς ἐνέργειες πρέπει να ἔχουν κάποια ποιότητα και να εἶναι ἀνώτερες, ὥστε η ἐπανάληψη της ἠθικῆς πράξης να βοηθήσει τον ἄνθρωπο να διαμορφώσει τα μόνιμα στοιχεῖα του χαρακτήρα του, τις «ἐξέεις».

Στο χωρίο «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης» ο Αριστοτέλης διακρίνει τα πολιτεύματα σε καλά και λιγότερο καλά και όχι σε καλά και κακά. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η λέξη «φαύλης» (που κανονικά «φαῦλος» σημαίνει κακός, ευτελής, ασήμαντος) χρησιμοποιείται εδώ με διαφορετική σημασία, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις αντιλήψεις του φιλοσόφου. Η αναφορά αυτή στη διάκριση των πολιτευμάτων φαίνεται, με την πρώτη ματιά, να μη σχετίζεται με το θέμα του κειμένου και να αποτελεί μια παρέκβαση. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν ισχύει, καθώς στόχος του φιλοσόφου είναι να συνδέσει την αξία των πολιτευμάτων με την αρετή των πολιτών.

Ο Αριστοτέλης συνήθως κάνει διάκριση ανάμεσα στα ορθά πολιτεύματα και τις παρεκβάσεις τους, δηλαδή τις εκτροπές από αυτά. Αυτή τη διάκριση θα τη συναντήσουμε παρακάτω, στις ενότητες από τα *Πολιτικά*. Εδώ όμως δεν αναφέρεται σ' αυτό· εδώ προϋποτίθεται ότι ο νομοθέτης επιδιώκει σε κάθε περίπτωση το καλό των πολιτών· απλώς μπορεί να μην έχει πάντοτε επιτυχία στον στόχο του αυτόν. Παρόμοια, σε άλλο χωρίο των *Ηθικών Νιχομαχείων*, ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για νόμο που είναι κείμενος ὀρθῶς και έχει επιτυχία, και για νόμο ἀπεσχεδιασμένον (δηλαδή προχειροφτιαγμένο), που δεν έχει επιτυχία.

Συγκεκριμένα, ο Αριστοτέλης δεν πιστεύει ότι υπάρχουν κακά πολιτεύματα, αφού πρωταρχικός στόχος όλων των νομοθετών, και άρα και των πολιτευμάτων μέσα στα οποία δρουν, είναι να κάνουν τους πολίτες ενάρετους ασκώντας τους στην ηθική αρετή, προκειμένου να φτάσουν στον ύψιστο στόχο, την ευδαιμονία. Το κριτήριο διάκρισης των πολιτευμάτων σε καλά και λιγότερο καλά αφορά τον βαθμό επιτυχίας του έργου των νομοθετών: όσο δηλαδή πιο κοντά στον στόχο τους φτάνουν, να οδηγήσουν τους πολίτες στην ηθική αρετή, και άρα στην ευδαιμονία, τόσο πιο καλό θεωρείται και το πολίτευμα. Κύριο έργο των νομοθετών είναι να κάνουν, με τους νόμους, τους πολίτες ηθικούς, ενάρετους, να τους σταθεροποιήσουν στον δρόμο της αρετής για να είναι και η πολιτεία αγαθή.

Εντύπωση μας προκαλεί η σειρά των λέξεων στη φράση αυτή και το υπερβατό σχήμα. Η κανονική σειρά θα ήταν: «διαφέρει τούτῳ πολιτεία ἀγαθὴ πολιτείας φαύλης». Η ανωμαλία αυτή ίσως να οφείλεται και πάλι στο γεγονός ότι τα κείμενα του Αριστοτέλη αποτελούν προσωπικές σημειώσεις, που λειτουργούσαν βοηθητικά στο έργο της διδασκαλίας. Είναι, λοιπόν, εύλογο να εντοπίζουμε κάποια χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου.

Στο χωρίο «Ἐτι ἐκ τῶν αὐτῶν ... ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί» αναφέρεται ότι οι λόγοι και η ποιότητα του εθισμού καθορίζουν την επίκτητη ιδιότητα. Συγκεκριμένα με τη φράση «Ἐτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται» ο Αριστοτέλης προσθέτει νέο επιχείρημα, με το οποίο δείχνει ότι η αρετή είναι προϊόν εθισμού και η ποιότητά της εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που την προκαλεί. Η δημιουργία και ο εκφυλισμός της επίκτητης ιδιότητας προκύπτουν από αντίστοιχους λόγους και ποιότητα εθισμού. Έτσι για συγκεκριμένους λόγους και με την κατάλληλη άσκηση οι άνθρωποι κατακτούν την αρετή και ακριβώς για τους αντίθετους λόγους και με την ακατάλληλη άσκηση η αρετή εκφυλίζεται. Ο Αριστοτέλης εννοεί μάλλον μια διαδικασία «δόμησης» και «αποδόμησης» της αρετής ενισχύοντας τη θέση του για τον επίκτητο χαρακτήρα της. Τα ρήματα «γίνεται – φθείρεται» μας παραπέμπουν στο ζεύγος της φιλοσοφικής «γένεσις – φθορά».

Οι έννοιες αυτές αποτελούν θεμελιώδεις αντιθετικό ζεύγος ήδη από τις απαρχές της φιλοσοφικής σκέψης (κι ένα έργο του Αριστοτέλη έχει τον τίτλο *Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς*). Άρα, για τον Αριστοτέλη, αυτή ήταν μια φυσική διαδικασία μονόδρομη: γένεση -> αύξηση -> τελείωση -> παρακμή -> φθορά (αποδίδεται έργο στον Αριστοτέλη με τίτλο *Περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς*). Αυτή, λοιπόν, η διαδικασία ακολουθείται και στις ηθικές αρετές. Κάθε αρετή για τους ίδιους λόγους και

χρησιμοποιώντας τα ίδια μέσα γεννιέται και με την καλή εξάσκηση κατακτιέται, ενώ με την κακή εξάσκηση χάνεται.

Στο χωρίο ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.» με τη χρήση αναλογικῆς ἀπόδειξης συνεχίζει ὁ Ἀριστοτέλης, για να δείξει ὅτι το ἴδιο συμβαίνει και στις τεχνικές εργασίες. Χρησιμοποιεῖ τα παραδείγματα του οἰκοδόμου και του κιθαριστῆ γενικεύοντας (οἱ λοιποὶ πάντες), για λόγους μάλλον συντομίας. Διευκρινίζει με αὐτὰ ὅτι ἡ ἀπόκτηση μίας δεξιότητος προϋποθέτει τὴν εξάσκηση του ἀνθρώπου στο περιεχόμενο τῆς δεξιότητος που επιθυμεῖ να ἀποκτήσει. Ἐτσι, αν κάποιος ἀποφάσισε να γίνει οἰκοδόμος, ἡ ἀσκήσή του δεν μπορεῖ παρά να εἶναι στην οἰκοδομικὴ τέχνη. Το ἴδιο και ἐκεῖνος που θέλει να γίνει κιθαριστῆς, θα ἀσκηθεῖ στο παίξιμο τῆς κιθάρας. Ὅμως, ἀπλῶς ἡ οποιαδήποτε εξάσκηση για τὴν ἀπόκτηση μίας δεξιότητος δεν οδηγεῖ στο ἴδιο ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ ἡ ποιότητα τῆς εξασκήσεως, που προηγείται, καθορίζει τὴν ποιότητα τῆς ἀποκτημένης δεξιότητος. Σε αὐτὸ ἀκριβῶς ἀναφέρεται ἡ συνέχιση του παραδείγματος ἀπὸ τον Ἀριστοτέλη.

Ἀκόμη, στο χωρίο «ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν ... ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί» ἀναφέρονται τα παραδείγματα τῶν κιθαριστῶν και τῶν οἰκοδόμων τα ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴ σημασία τῆς καλῆς («εὖ») και τῆς κακῆς («κακῶς») ἀσκήσεως στην ποιότητα τῆς ἀποκτημένης ἐπικτητῆς ιδιότητος. Δεν ἀρκεῖ, λοιπόν, ἀπλῶς να εξασκούμαστε σε μίᾳ οποιαδήποτε πράξη, ἀλλὰ να εξασκούμαστε σε καλές και σωστές πράξεις. Αὐτὸ το βλέπουμε και στις τέχνες, ἀλλὰ και στις ἠθικές ἀρετές. Θα γίνουμε καλοὶ οἰκοδόμοι, ὄχι ἀν ἀπλῶς οἰκοδομοῦμε συνεχῶς, ἀλλὰ μόνο ἀν εξασκηθούμε στο σωστὸ χτίσιμο, και καλοὶ κιθαριστές, ὄχι ἀν ἀπλῶς παίζουμε συνεχῶς κιθάρα, ἀλλὰ μόνο ἀν εξασκηθούμε στο σωστὸ παίξιμο τῆς κιθάρας. Με τὴ χρήση του επαγωγικοῦ παραδείγματος ὁ Ἀριστοτέλης δείχνει ὅτι στην πράξη ἡ ποιότητα τῆς ἀσκήσεως και τῆς μαθητείας προσδιορίζει τὴν ποιότητα τῆς ἐπικτητῆς ιδιότητος. Ἐτσι, φαίνεται να ἀποδέχεται ὅτι ἡ ποιότητα ἀσκήσεως και ἡ ποιότητα τῆς ἐπικτητῆς ιδιότητος συνδέονται με σχέση αἰτίου - ἀποτελέσματος. Με τὴ σκέψη αὐτὴ ὁ Ἀριστοτέλης επιχειρεῖ να ἀποδείξει ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ προϋποθέτει τον εθισμό και ἡ ποιότητα τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς εἶναι ἀνάλογη τῆς ποιότητος του εθισμού. Θα γίνουμε λοιπόν ἠθικά ἐνάρετοι, μόνο ἀν εξασκηθούμε σε ἠθικά ἐνάρετες πράξεις σύμφωνα με τους κανόνες τῆς τέλειᾳς ἀρετῆς.

Τέλος στο χωρίο «Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν ... ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ» ἀναδεικνύεται το πόσο ἀπαραίτητος εἶναι ὁ δάσκαλος για τὴν ὑπόδειξη του ὀρθοῦ εθισμού, διότι για τὴν καλλιέργεια τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς ἀπαραίτητη κρίνεται ἡ συμβολὴ του διδάσκοντος και τῆς διδασκαλίας, τῆς ἐκπαίδευσης γενικότερα, γιατί ἡ ἠθικὴ ποιότητα του κάθε ἀνθρώπου προκύπτει ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ τὴν ἀσκηση, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς ἀσκήσεως που ἔχει προηγηθεῖ. Ὁ δάσκαλος θα δώσει τον προσανατολισμὸ του ὀρθοῦ εθισμού διδάσκοντας τους κανόνες τῆς ἀρετῆς, τους τρόπους ἐφαρμογῆς τους και ἐκπαιδεύοντας στην ὀρθὴ ἀσκηση. Ὁ δάσκαλος εἶναι αὐτὸς που παρακολουθεῖ και καθοδηγεῖ τους ἀνθρώπους στον σωστὸ εθισμό. Το ἴδιο ἀπαραίτητος εἶναι ὁ δάσκαλος και στις τέχνες, διότι αὐτὸς θα διδάξει τον ἀσκούμενο σε μίᾳ τέχνη τους κανόνες τῆς και τον σωστὸ τρόπο ἐφαρμογῆς τους. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι και ὁ ρόλος του νομοθέτη στην πόλη: ἀποτελεῖ τον δάσκαλο τῶν πολιτῶν, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιώντας τα σωστά μέσα, δηλαδὴ τους σωστοὺς νόμους, θα διδάξει τους πολίτες τι εἶναι δίκαιο και τι ἀδικο, θα ὀρίσει τους κανόνες τῆς δίκαιης και ἠθικῆς συμπεριφορᾳς μέσα στην πόλη και θα τους οδηγήσει στην κατάκτηση τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν και, ἀρα, στην εὐδαιμονία. Ἐπομένως, καταλήγουμε και πάλι στο συμπέρασμα ὅτι οἱ ἠθικές ἀρετές δεν εἶναι ἐμφυτες, ἀφοῦ στην ἀντίθετη περίπτωση ὁ ρόλος του δασκάλου θα ἦταν μάταιος. Ἀντίθετα, οἱ ἠθικές ἀρετές κατακτώνται με τὴ σωστὴ ἀσκηση, με τὴ διαρκὴ ἐπανάληψη ἠθικῶν πράξεων.

B2.

Στο απόσπασμα από το διδαγμένο κείμενο «Οὕτω δὴ καὶ... ἄδικοι» δίνεται ένα παράδειγμα που επιβεβαιώνει ότι οι ενέργειες άσκησης, ο εθισμός οδηγούν στη διαμόρφωση των μόνιμων στοιχείων του χαρακτήρα.

Ο Αριστοτέλης με μια αναλογία («οὔτω») αποδεικνύει ότι, όπως και στις τέχνες, έτσι και στις αρετές η απόκτησή τους γίνεται με τον εθισμό και η ποιότητά τους εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που προηγήθηκε. Το συγκεκριμένο παράδειγμα αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι συναλλάσσονται μεταξύ τους (κοινωνικές σχέσεις). Ο φιλόσοφος διακρίνει δύο αντίθετους τρόπους συμπεριφοράς: ο ένας οδηγεί στην κατάκτηση των ηθικών αρετών, ενώ ο άλλος όχι. Ειδικότερα, στην προκειμένη περίπτωση το παράδειγμα «πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι» αναφέρεται στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων. Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι μαθαίνουν να συναλλάσσονται, αυτός καθορίζει και την ποιότητα του χαρακτήρα τους ως προς αυτό. Αν μαθαίνουν να είναι δίκαιοι στις συναλλαγές τους, γίνονται δίκαιοι, αν όχι, άδικοι. Η διαμόρφωση του ήθους γίνεται υπόθεση του ίδιου του ανθρώπου, ο οποίος και έχει την ευθύνη των πράξεων του.

Τα «συναλλάγματα» είναι όλων των μορφών οι συναλλαγές, συμβόλαια, συμφωνίες, πρωτίστως οι οικονομικές. Αυτού του είδους οι σχέσεις των συμπολιτών μεταξύ τους δεν είναι για τον Σταγειρίτη ένα επιμέρους ή περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Είναι η συγκεκριμενοποίηση της αλλαγής, της ανταλλακτικής σχέσης μεταξύ των συμπολιτών. Και η σχέση αυτή είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία. Επιτυγχάνεται, κατεξοχήν, με τον εξισωτικό για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ρόλο του νομίσματος (χρήματος). Στα Ἡθικὰ Νικομάχεια αναφέρεται: οὔτε γὰρ ἂν μὴ οὔσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, οὔτ' ἀλλαγῆς ἰσότητος μὴ οὔσης, οὔτ' ἰσότητος μὴ οὔσης συμμετρίας [: γιατί αν δεν υπήρχε ανταλλαγή, δεν θα υπήρχαν σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων· ούτε ανταλλαγή θα υπήρχε, αν δεν υπήρχε ισότητα· ούτε ισότητα, αν όλα τα αγαθά δεν μπορούσαν να μετρηθούν με ένα κοινό μέτρο]. Κατά προέκταση, τα συναλλάγματα είναι ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης και εμφάνισης ηθικών σχέσεων. Παρόμοια στο παράλληλο κείμενο αναφέρεται ότι η έννοια της δικαιοσύνης δεν περιορίζεται μόνο στην απονομή της στα δικαστήρια, αλλά και στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων οι οποίες θα πρέπει να διέπονται από φιλαλληλία και επιείκεια, καλοσύνη και καλοπροαίρετη διάθεση («Στη δικαιοσύνη λοιπόν ... επιείκεια»). Η δικαιοσύνη περιλαμβάνει όχι απαραίτητα την αποδοχή του διαφορετικού αλλά την κατανόησή του και την προσφορά βοήθειας προς τον συνάνθρωπο, πράγμα το οποίο αποτελεί συνταγματική επιταγή («Απαιτεί τη θεώρηση ... κοινωνικής αλληλεγγύης»). Κατά συνέπεια, αυτή η έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι αγαθό τόσο ατομικό όσο και συλλογικό και διέπει κάθε είδους σχέση σε κάθε έκφανση του ανθρώπινου βίου είτε ατομικού είτε συλλογικού και εφαρμόζεται τόσο μεταξύ ατόμων όσο και μεταξύ κοινωνιών και κρατών («Η δίκαιη αυτή συμπεριφορά ... σχέσεις»).

Επομένως, και στα δύο κείμενα αποτυπώνεται η ευρεία διάσταση και εφαρμογή της δικαιοσύνης, η οποία αποτελεί μια αρετή που κατακτάται μέσω της ενέργειας και αφορά τους πάντες.

B3.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό

5. Λάθος

B4.

ρυπογόνος: γινόμενον (γίνεται, γίνονται, ἐγίνοντο, γινόμεθα)

ανάθεση: νομοθέται (νομοθέτου)

ένδεια: ἔδει (δεῖ)

ξέφρενος: σώφρονες

διάστρεμμα: ἀναστρέφεσθαι

Γ1.

Ποιος επομένως, καθώς είχαν έτσι τα πράγματα, θα τολμούσε να προβεί σε τέτοια πράξη; Και μου φαίνεται ότι είναι φοβερό / παράδοξο εσείς, στους οποίους από την πόλη έχει οριστεί διαρκώς να φροντίζετε τα ιερά ελαιόδενδρα, ούτε να μου έχετε επιβάλει ποτέ έως τώρα πρόστιμο γιατί τάχα εργαζόμουν παράνομα (: καλλιεργούσα παράνομα τον χώρο γύρω απ' αυτά), ούτε να με έχετε παραπέμψει στο δικαστήριο γιατί τάχα (τα) κατέστρεψα, ενώ αυτός, ο οποίος ούτε τυχαίνει να καλλιεργεί (κάπου) κοντά ούτε να έχει οριστεί ως υπεύθυνος ούτε να είναι σε ηλικία ώστε να γνωρίζει για τέτοια ζητήματα, να με καταγγείλει ότι καταστρέφω, από την περιοχή (: γη) (κάποιο) ιερό ελαιόδενδρο.

Γ2.

Ο ομιλητής υποστηρίζει την αθωότητά του σχετικά με την κοπή της ιερής ελιάς με διάφορα επιχειρήματα. Αρχικά αναφέρει ότι θα ήταν εντελώς παράλογο να προβεί σε τέτοια πράξη («Πῶς δ' ἄν, ... τοῦ χωρίου»), διότι πρόκειται για ένα μόνο δέντρο (ἐν ᾧ ... σηκός»), το χωράφι στο οποίο βρίσκεται το εν λόγω δένδρο περιβάλλεται από δρόμο («κυκλόθεν ... περιέχει»), κατοικούν άνθρωποι και από τις δύο πλευρές («ἀμφοτέρωθεν ... περιουκοῦσιν»), δεν έχει περίφραξη και έτσι εύκολα θα μπορούσαν οι περίοικοι να γίνουν αυτόπτες μάρτυρες της πράξης του («ἄερκτον ... ἐστιν»). Στη συνέχεια απευθύνεται προς τους βουλευτές, οι οποίοι είχαν οριστεί ως προστάτες και επιμελητές των ιερών ελαιόδεντρων («οἷς ... ἐπιμελεῖσθαι»), αναφέροντας ότι ποτέ δεν του επέβαλαν κάποιο πρόστιμο ούτε τον έχουν παραπέμψει σε δικαστήριο για κάποια αξιόποινη πράξη σχετικά με τα ιερά ελαιόδεντρα («μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον ... καταστῆσαι»). Αντίθετα, ο κατηγορος, είναι αναξιόπιστος, γιατί, μολονότι δεν έχει οριστεί ως προστάτης ούτε καλλιεργεί εκεί κοντά («τοῦτον ... ἡρημένος») και παρά το ότι δεν είναι στην κατάλληλη ηλικία να γνωρίζει για αυτά τα θέματα, τον κατηγορεί («οὔθ' ἡλικίαν ... ἀφανίζεις»).

Γ3.α.

τούτους δ' οἱ οὔτε γεωργοῦντες ἐγγὺς τυγχάνουσιν οὔτ' ἐπιμεληταὶ ἡρημένοι

Γ3.β.

διαβεβλημένος: διαβλήθητι

ἀφανίζεις: ἀφανιεῖν

φησιν: φαίη

περιουκοῦσι: περιώκουν

Γ4.α.

οὔσης: γενική απόλυτη, χρονική μετοχή, με υποκείμενο το «δημοκρατίας»

ἀδικεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απροσώπου ρήματος «ἐξῆν», με υποκείμενο το «τὸν βουλόμενον»

ἐμαυτῷ: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο «κακονούστατος»

ἐλαῶν: αντικείμενο του απαρεμφάτου «ἐπιμελεῖσθαι»

ὡς ἀφανίσαντα: αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας, με υποκείμενο το «με», συνημμένη στο αντικείμενο του απαρεμφάτου «ζημιῶσαι»

ἐπιμελητής: κατηγορούμενο στο «ὄς» από το «ἡρημένος»

Γ4.β.

Υπόθεση: εἰ ἦν: εἰ + Οριστική ιστορικού χρόνου

Απόδοση: ἄν ἐπεχείρησα: Δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου

Αντίθετο του πραγματικού

Μετατροπή στο προσδοκώμενο:

Υπόθεση: ἐάν, ἄν, ἦν + Υποτακτική: ἐάν ᾧ

Απόδοση: Οριστική μέλλοντα: ἐπιχειρήσω

Πῶς δ', ἐὰν μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ᾧ, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπιχειρήσω τοῦ χωρίου;

**ΡΕΝΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑΚΗΣ
ΟΡΟΣΗΜΟ ΡΑΦΗΝΑΣ**